

GEBIEDSINVENTARISATIE

CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

H O F C A M P

TasT, projecten voor tastbaar erfgoed
in opdracht van gemeente Wassenaar
maart 2012

Opdracht

Inventarisatie, analyse en waardering op hoofdlijnen van de belangrijkste cultuurhistorische waarden van het gebied Hofcamp ten behoeve van het bestemmingsplan Hofcamp 2013.

Aanleiding

Het actualiseren van het bestemmingsplan van Hofcamp.

Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied bevindt zich tussen Oostdorperweg en Rijksstraatweg. Aan de zuidpunt van het plangebied bevindt zich een klein deel aan de overzijde (evenzijde) van de Rijksstraatweg. Aan de zuidwestzijde is het gebied begrensd achter de bebouwing van de Lange Kerkdam en (noordelijker) langs de Van Zuylen van Nijeveltstraat. Aan de noordoostzijde loopt de grens langs de Seringenlaan/Zuidwijklaan en noordelijker ten westen van het Weidepad.

Onderzoeksterrein

Cultuurhistorie heeft drie aspecten:

- Historische (steden)bouwkunde;
- Archeologie;
- Cultuurlandschap/historische geografie.

In deze inventarisatie is archeologie niet betrokken. Deze expertise dient door de senior-archeoloog van de gemeente Wassenaar ingebracht te worden.

De andere aspecten zullen geduid worden in hun betekenis voor Wassenaar en binnen hun huidige context en status (wel of niet beschermd). Deze inventarisatie is erop gericht om vast te stellen op welke wijze de cultuurhistorische waarden een rol van betekenis kunnen of moeten spelen bij ruimtelijke plannen in dit gebied. Hierbij worden de richtlijnen van de RCE (matrix erfgoedwaarden borgen in het bestemmingsplan) en de provinciale Verordening Ruimte (artikel 6 lid 3) gevolgd.¹

Resultaat

Het resultaat is een document dat de cultuurhistorische waarden van het gebied Maaldrift in kaart brengt met betrekking tot de (steden)bouwkundige en landschappelijke aspecten. Bovendien geeft deze gebiedsgerichte inventarisatie inzicht in of deze waarden verankerd zouden moeten worden in het bestemmingsplan c.q. een rol zouden moeten spelen bij nieuwe ontwikkelingen.

Gebruikte bronnen

Lit, R. van en C. Scheffer, 'Boerenerfgoed, het boerderijenboek van Voorschoten en Wassenaar', TasT, 2006.
Fotocollectie gemeente Wassenaar.
Kaartmateriaal van 1615 tot heden.
www.wassenaar.nl

Met dank aan

C. de Gopper, R. van Lit, M. Mulder, J. Offringa en C. van Rijn.

¹ i. de kernkwaliteiten, zoals bedoeld in lid 1;
ii. de belangrijkste kwaliteiten van de landschapstypen en de aardkundige waarden;
iii. de belangrijkste kwaliteiten van de bestaande dorpsstructuur waaraan wordt gebouwd;
iv. de openheid van het landschap;
v. de historische structuurlijnen en cultuurhistorische objecten;
vi. de bebouwingskarakteristieken (architectuur, stedenbouw, openbare ruimte) ter plaatse én
vii. de ordeningsprincipes en de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap.

Inhoudsopgave

1. (Beschermdende) beleidskaders met betrekking tot cultuurhistorie
2. Beknopte schets van de historie
3. Stedenbouwkundige structuur
4. Bebouwingsstructuur
5. Advies voor verankering cultuurhistorische waarden

Bijlagen

BIJLAGE 1

Inventarisatie elementen/terreinen met cultuurhistorische waarde met overzichtslijst

BIJLAGE 2 Afbeeldingen

- Historische kaarten en projecties
- Historische (lucht)foto's
- Foto's huidige situatie
- Panden en objecten met cultuurhistorische waarden
- Foto's 2011/2012

(Beschermd) beleidskaders met betrekking tot cultuurhistorie²

Erfgoed en Ruimte

In Kiezen voor karakter, Visie erfgoed en ruimte uit 2011 van de Rijksoverheid wordt gesteld dat het belang van het cultureel erfgoed volwaardig mee moet worden genomen in de integrale afweging van belangen die plaatsvindt ten behoeve van het goed functioneren van de ruimte. Cultureel erfgoed van bijzondere betekenis dient te worden benoemd en er dient rekening mee te worden gehouden in ruimtelijke plannen en ontwikkelingsprocessen. De borging van het erfgoed in ruimtelijke ordening is vastgelegd in het Bro artikel 3.1.6. en stelt dat er een analyse gemaakt dient te worden van de cultuurhistorische waarden in een plangebied en dat de conclusies die daaraan verbonden worden gemotiveerd dienen te worden. Kernvraag die beantwoordt dient te worden is: welke cultuurhistorische waarden worden van publiek belang geacht.

Belvederegebied en Verordening Ruimte

Het gebied valt binnen de contouren van het in 1999 in de rijksnota Belvedere opgenomen Belvederegebied Den Haag – Wassenaar, uitgewerkt in de 'Cultuurhistorische impuls Duin, Horst & Weide' en het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) Duin Horst & Weide uit november 2011. Kernbegrippen van het LOP (met betrekking tot het plangebied) zijn het behouden van het open landschap, historische verkavelingspatronen en zichtlijnen. Daarnaast wordt een zorgvuldige aanpak van de overgang tussen stedelijke (bebouwde) en landelijke (onbebouwde) gebieden voorop gesteld. Dit gebied is tevens door de provincie Zuid-Holland aangewezen als provinciaal landschap. Voor dit landschap stelt de provincie in de Verordening Ruimte van 2010 randvoorwaarden voor de beschrijving en verankering van kernkwaliteiten en karakteristieken.³

Beschermd gezicht Landgoederenzone Wassenaar-Voorschoten-Leidschendam

Het plandeel aan de overzijde (evenzijde) van de Rijkstraatweg bevindt zich binnen de contouren van

het beschermde gezicht Landgoederenzone Wassenaar-Voorschoten-Leidschendam. Het gebied is beschreven als 'gesloten bosstructuur'. In dit deelgebied bevond zich de buitenplaats Maritima, waarvan nog slechts het koetshuis met toegangshek behouden is.

Structuurvisie

De structuurvisie vormt de basis voor het bestemmingsplan. Deze visie stelt met betrekking tot cultuurhistorie dat Wassenaar zich richt op 'de instandhouding van het beeld, versterking van de structuur, en incidenteel transformatie van de invulling. Het cultuurhistorisch erfgoed en de natuurwaarden die in deze gebieden aanwezig zijn, zijn in hoge mate bepalend voor de mogelijkheden tot ontwikkeling. De dragers van de landschappelijke en cultuurhistorische identiteit zijn herkenbare beeldbepalende elementen. Lanen, weteningen en waardevolle landschappen doorsnijden en omsluiten gebieden, waarvan het beeld en het programma een grote mate van consistentie vertonen.' Voor de afzonderlijke buurten is in de visie gesteld dat Wassenaar zich richt op 'versterking van de structurerende eigenschappen van lanen, watergangen en groenelementen'.

GIP

In het kader van het Gemeentelijk Inventarisatieproject van panden, terrein en objecten met cultuurhistorische waarden (GIP) uit 2008/2009 dat vastgelegd is in het in april 2009 vastgestelde rapport Baden in Weelde, is een aantal objecten en terreinen op de zogenaamde GIP-lijst opgenomen (verwerkt in kaartbeeld bijlage 1 met bijbehorende lijst).

² Voor een overzicht van alle geldende beleidskaders wordt verwezen naar de tekst van de toelichting van het bestemmingsplan.

³ i. de kernkwaliteiten, zoals bedoeld in lid 1;

ii. de belangrijkste kwaliteiten van de landschapstypen en de aardkundige waarden;

iii. de belangrijkste kwaliteiten van de bestaande dorpsstructuur waaraan wordt gebouwd;

iv. de openheid van het landschap;

v. de historische structuurlijnen en cultuurhistorische objecten;

vi. de bebouwingskarakteristieken (architectuur, stedenbouw, openbare ruimte) ter plaatse én

vii. de ordeningsprincipes en de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap.

2. Beknorte schets van de historie

Het gebied kenmerkt zich door een sterk orthagonale structuur: in (globaal) noord-zuidrichting de hoofdwegen Rijkssstraatweg, Oostdorperweg en de Middelweg, en de waterweg Zijlwatering en haaks daarop in (globaal) oost-westrichting de verbindingsweg van de Rijkssstraatweg naar het centrum, de Lange Kerkdam. Deze structuur vindt zijn oorsprong ongeveer tien eeuwen terug en is te zien op de vroegste kaarten. Op deze kaarten, zoals de kaart van Balthasar Florisz. van Berckenrode uit 1615 en de kaart van Melchior Bolstra uit 1746 – beide vervaardigd voor het Hoogheemraadschap Rijnland –, wordt de Zijlwatering aangeduid als 'de gemeene sijl'. Op deze kaarten zijn behalve de (water)wegen ook de boerderijen ingetekend, die via insteekwegen met de Oostdorperweg, respectievelijk Middelweg, verbonden waren.

De kadastrale minuut uit het begin van de negentiende eeuw laat zien dat deze hoofdstructuur nog geheel in tact is. Op deze kaart zijn tevens de oost-west georiënteerde vaarsloten getekend, die haakse uitlopers in noord-zuidrichting hebben om de boerderijen over het water te ontsluiten, waaronder Ter Weer, Deijlroord en Middelweg ten oosten van de Zijlwatering en Roseveld, en Rust en Werk ten westen daarvan. In noord-zuid richting lag er ook nog aan weerszijden van de Zijlwatering een molensloot; hiervan is in de huidige situatie (althans binnen het plangebied) niets meer terug te vinden. De kavelrichting was overwegend oost-west.

Bij de ontwikkeling van het gebied vanaf de jaren twintig van de twintigste eeuw is de orthagonale hoofdstructuur behouden. Bovendien is een aantal nieuwe wegen op of langs de haakse (oost-west georiënteerde) vaarsloten aangelegd. In 1923 is door J. Mutters een stedenbouwkundig plan gemaakt voor de ontwikkeling van het gebied, dat in 1926 werd aangenomen maar grotendeels niet werd uitgevoerd. Zijn plan bevatte ook het tracé van de trambaan van Den Haag naar Leiden en de Lus, de keerlus voor de tram. De trambaan is ten oosten van de Middelweg aangelegd. Trambaan en Middelweg komen bij het Rozenplein samen om vervolgens in noordelijke richting een klein stuk samen te lopen, waarna de weg eindigt en de trambaan doorloopt. Op een kaart uit 1933 is te zien dat een aanzet is gemaakt voor de realisatie van het plan van Mutters, namelijk het 'ganzenpoot'-patroon bij het Rozenplein en het driehoekige stratenpatroon net ten noorden daarvan, bij de Crocus-, Hyacint-, Iris- en Tulpstraat. Ook het plantsoen aan de Tulpstraat hoort bij het Muttersplan. Bo-

vendien is de Van Zuylen van Nijeveltstraat, eveneens onderdeel van het Mutters-plan, aangelegd. Deze straat is een belangrijke hoofdroute geworden, die (hoewel de straat via de Lus aansluit op de Rijkssstraatweg) wordt doorgezet in de Deijlweg.

In 1937 ontwierp W.M. Dudok een aangepaste versie van het plan van Mutters, waarbij de ganzenpootstructuur overgenomen werd. In dit plan veranderde het bestaande tracé van de Middelweg: de Middelweg werd rechtdoor getrokken tot aan de Clematislaan en de hoofdroute werd gevormd door de Deijlweg, die het tracé van de trambaan volgde. In het midden van de brede Deijlweg bevindt zich nog steeds een groenstrook, die herinnert aan de trambaan. Dudok introduceerde in zijn plan enkele plantsoenen waarvan er aan de oostzijde van de Zijlwatering een aantal gerealiseerd zijn, zoals langs de Parklaan en de Zijlwatering zelf. Deze plantsoenen werden in landschappelijke stijl aangelegd met vijvers en slingerende paden. Bovendien kregen een kerk (r.k. St-Jozefkerk) en een school (openbare Wethouder Huibregtsschool) hierbinnen een plek. Hierdoor vervult dit centrale groengebied een sociaal-culturele kernfunctie in de wijk.

De halfverharde paden tussen de trambaan/Deijlweg en de Middelweg werden begin jaren vijftig als wegen in het plan opgenomen en respectievelijk 'Zwarte pad' en 'Witte pad' genoemd.

De Zijlwatering is de hoofdwatgang van het gebied. Hieraan stond, op de kruising met de Van Cranenburchlaan, de watermolen 'Oostdorpermolen'. Deze molen is verloren gegaan doordat deze op 13 mei 1940 in brand gestoken werd door Nederlandse militairen nadat een Duitse bezetter uit de molen was gehaald. De ruïne heeft nog jaren bestaan, tot 1968 toen de stomp moest wijken voor woningbouw.

Ten oosten van de boerderij Roseveld lag een ronde vijver, op de kadastrale minuut uit het begin van de negentiende eeuw getekend en aangeduid als 'kom'. Deze kom is behouden en in de huidige situatie opgenomen in het plantsoen op de hoek Starrenburglaan-Van Cranenburchlaan.

Het gebied was oorspronkelijk tot aan 1920 geheel in gebruik voor agrarische doeleinden, inbegrepen de bollenteelt. Zowel ruim teruggelegen van de Oostdorperweg (in zuidoostelijke richting) als teruggelegen van de Middelweg/Rijkssstraatweg (in noordwestelijke

richting) bevond zich een lint van boerderijen, waaronder de boerderijen Roseveld en Deijleroord. Al deze boerderijen zijn inmiddels gesloopt. De boerderij Middelweg sneuvelde al bij de aanleg van de trambaan en de Van Zuylen van Nijveltstraat. De andere boerderijen volgden later, zoals boerderij Deijleroord die in 1968 werd gesloopt om plaats te maken voor de realisatie van woningbouw.

Er resten nog enkele woonhuizen met bollenschuren van kleinschalige bollentelers die direct aan de Oostdorperweg gebouwd zijn, zoals Oostdorperweg 46a en 62. Op de hoek met de Van Zuylen van Nijveltstraat staat nog de sterk verbouwde voormalige boerderij Bijdorp (Oostdorperweg 2;4). Ook Oostdorperweg 40 en 104 zouden een agrarische oorsprong hebben gehad. Tussen Oostdorperweg 60 en 62 zijn de restanten van een (nu doodlopend) pad te zien, dat tussen de bollenvelden door naar de boerderij Rust en Werk liep.

Aan het begin van de Oostdorperweg – nabij de haven – bevindt zich bebouwing van voor 1920, waaronder horeca en detailhandel. Dit heeft een directe relatie met de rond 1900 aangelegde haven. Voor de aanleg van deze haven, waarvoor het werk in 1893 werd aanbesteed, is een van de vaarsloten haaks op de Zijlwetering verlengd en verbreed tot Havenkanaal. Aan deze vaarsloot ligt de Princehaven (Van Zuylen van Nijveltstraat 100), een botenwerf met roeibotenverhuur, die in 1939/40 nog dienst heeft gedaan als gereformeerde noodkerk. In 1939, tijdens de mobilisatie, waren er militairen ondergebracht. Aan die tijd herinnert een schildering (op zacht board) in het café 't ruime sop' van de werf met een afbeelding van gemobiliseerde militairen. In mei 1940 was hier de afdeling van 1e Regiment Huzaren Motorrijder ondergebracht. Behalve deze militaire geschiedenis is de werf van belang als herinnering aan de bedrijvigheid langs dit water en in de haven.

Aan de andere zijde van het water (tegenover de werf) werd in 1967 de Messiaskerk in gebruik genomen. Ten oosten daarvan, ter hoogte van de huidige Paedtslaan, lag de renbaan van Prins, die in ieder geval nog tot 1952 aanwezig was.

Deze vaarsloot in het verlengde van het Havenkanaal ten oosten van de Zijlwetering had nog een haakse vaarsloot daarop (waarvan het restant nu aan de Fabritiuslaan ligt). Via deze vaarsloot waren de boerderijen Middelweg en Deijleroord met de Zijlwetering verbonden.

De haven werd aangelegd voor het stimuleren van de bedrijvigheid in de gemeente. De waterweg werd bijvoorbeeld gebruikt voor de afvoer van bloembol-

len, voor de aanvoer van bouwmaterialen en voor de bouw van de sociale woningbouw van Oostdorp, maar ook voor de aanvoer van steenkool voor de fabricage van het stadsgas op het terrein van de (sinds de jaren twintig daar gevestigde) gemeentewerf. De eerste gashouder werd in 1915 gerealiseerd; nog in 1956 werd een nieuwe bolgashouder gebouwd. Van deze gasproductie en -distributie resteert anno 2012 alleen nog een gasontvangst- en reduceerstation. Langs het water staan voorts nog enkele bedrijven, waaronder het voormalige pakhuis/kantoor van Coöperatieve Vereniging De Samenwerking uit 1907 aan de Hofcampweg 71, maar deze maken geen gebruik meer van de waterweg.⁴

Aan de Rijksstraatweg bevond zich al vanaf de middeleeuwen (1491) bebouwing, die behoorde tot het kleine buurtschap Den Deijl. Dit buurtschap had oorspronkelijk een overwegend kleinschalig en vrij open karakter. Kenmerkend waren daarbij de arbeiders- en tuinderwoningen met warmoezerijen.

De bebouwing aan de westzijde van de Rijksstraatweg bestond uit uitspanningen en vrijstaande bebouwing. De bekendste uitspanningen waren Den Ouden Deijl, het noordelijker gelegen café genaamd Huis ten Deijl (of de Kleine Deijl of ook wel Deijlzicht geheten, Rijksstraatweg 348) en het zuidelijker, aan het kruispunt met de Lange Kerkdam-Papeweg gelegen, Den Nieuwen Deijl uit 1891. Deze uitspanningen zijn inmiddels gesloopt, maar het koetshuis van Den Nieuwen Deijl op Rijksstraatweg 390 bestaat nog (situatie februari 2012).

Na de verbreding van de Rijksstraatweg in het tweede kwart van de twintigste eeuw heeft verdichting van de bebouwing plaatsgevonden en werden automobielbedrijven en een pompstation toegevoegd. Mede hierdoor is de kleinschalige bebouwing, zoals op Lange Kerkdam 117, maar ook de vroeg twintigste-eeuwse woonhuizen zoals ter hoogte van Rijksstraatweg 312 en hogere nummers, inmiddels vrij zeldzaam geworden.

De huidige kruising Rijksstraatweg-Lange Kerkdam/Papeweg is ontstaan na de wegverbreding van de Rijksstraatweg in de jaren vijftig van de twintigste eeuw. Oorspronkelijk takte de weg naar Voorschoten (Papeweg) meer naar het noorden op de Rijksstraatweg aan: de Papeweg volgde tot circa 1950 een recht tracé in plaats van de huidige slinger. Aan het begin van die Papeweg lag de buitenplaats Maritima, waarvan het toegangshek en het koetshuis uit 1911 behouden zijn (Papeweg 2).

⁴ De geschiedenis en de karakteristiek van de haven en de bebouwing eromheen is uitgebreid beschreven in de gebiedsvisie Havenkanaal uit 2006.

3. Stedenbouwkundige structuur

Historische structuurlijnen en kavelstructuren

De hoofdstructuur van Hofcamp bestaat uit de orthogonale structuur van wegen en waterwegen, waarbij de Zijlwetering niet alleen de centrale waterweg is, maar ook het plangebied in een noordwestelijk en zuidoostelijk deel scheidt. De structuur van het oostelijke deel kwam grotendeels vóór de Tweede Wereldoorlog tot stand en is grotendeels gebaseerd op de oorspronkelijke (water)wegenstructuur in combinatie met de plannen van Mutters en Dudok. Het ontwerp is uitgewerkt door bureau Froger. De structuur van het westelijke deel stamt vooral van na 1960 – met uitzondering van de gebieden rond de Haven, het havenkanaal en de Oostdorperweg. Dit deelgebied kent enkele hoofdwegen die op de oorspronkelijke vaarsloten zijn aangelegd, zoals de Van Cranenburchlaan, maar is niet gebaseerd op de vooroorlogse stedenbouwkundige plannen. Ook dit plandeel is naar ontwerp van bureau Froger ingevuld.

De historische wegen zijn:

- Van Zuylen van Nijeveltstraat/Deijlerweg (inclusief de Lus)
- Rozenweg (historische verbinding tussen Middelweg en Rijksstraatweg)
- Rozenplein, Clematislaan, Anemonenweg, Crocusstraat, Irisstraat, Tulpweg (als onderdeel van het plan Mutters)
- Oostdorperweg
- Rijksstraatweg

Cultuurhistorische dijk

Niet van toepassing

Hoogte-elementen

Niet van toepassing

Openheid

Openheid, zoals bedoeld als kernkwaliteit van het Duin Horst & Weide-Belvederegebied en het beschermde gezicht Landgoederenzone, heeft betrekking op het contrast tussen open weidegebieden en gesloten bosgebieden (horsten). Hiervan is binnen het plangebied Hofcamp geen sprake.

Openheid in de betekenis van onbebouwd:

Er is sprake van openheid ter plaatse van de plantsoenen (zie aldaar) en de groenstroken langs de Zijlwetering.

Profielen

Het profiel van de brede Deijlerweg met groenstrook in het midden, waarin het tracé van de elektrische tram herkenbaar is.

Het profiel van de Fabritiuslaan met de (resten van de) vaarsloot (historische structuur en onderdeel plan Dudok)

Het profiel van de Haven, het Havenkanaal en het verlengde daarvan

Het profiel van de Zijlwetering

Straatmeubilair

Lantaarnpalen aan de Zijllaan, Santhorstlaan en Middelweg.

Water

De historische waterwegen en -elementen zijn:

- de kom, opgenomen in het plantsoen Starrenburglaan/Van Cranenburchlaan
- Zijlwetering
- Havenkanaal en Haven
- De vaarsloot in het verlengde van het Havenkanaal ten oosten van de Zijlwetering met een haakse vaarsloot daarop langs de Fabritiuslaan
- De restanten van de haakse vaarsloten ten noordwesten van de Zijlwetering, namelijk ter plaatse van de Van Groeneveltlaan en de Van Cranenburchlaan.

Zichtlijnen

- Clematislaan met de Wethouder Huibregtsschool in de as
- Zijlwetering
- Haven, het Havenkanaal en het verlengde daarvan
- Zichtlijn van de Havenkade naar de Messiaskerk
- Visuele relatie tussen Wethouder Huibregtsschool en St-Jozefkerk

Beplanting met cultuurhistorische waarde

Het westelijke deelgebied kent veel openbare (groene) ruimten. De Zijlwetering loopt als een brede, blauw-groene lijn door het plangebied heen. Het oostelijke deel kenmerkt zich vooral door plantsoenen en ruime straatprofielen met veel groen. Bovendien is er sprake van veel privaat groen.

Plantsoenen/parken

- Tulpweg (plantsoen uit Mutters-plan)
- Rozenplein (plantsoen uit Mutters-plan)
- Parklaan/Burmanlaan (plantsoen in landschappelijke stijl uit Dudok-plan, centrale groene kern in oostelijke deel Hofcamp)
- Havenplein (als onderdeel van U-vormige aanleg)
- Groenstroken langs Zijlwetering
- Groenstructuur rond de Princewerf (Van Zuylen van Nijeveltstraat 100) en Havenkanaal/verlengde daarvan

4. Bebouwingsstructuur

Kenmerkende karakteristieken bebouwing (straten/straatwanden)

Ten zuidoosten van de Zijlwatering

De vooroorlogse bebouwing in het westelijke, zuidelijke, zuidoostelijke en noordoostelijke deel van Hofcamp (rond Lange Kerkdam/Van Zuylen van Nijeveltstraat/Deijlerweg), maar ook de Wederopbouw-architectuur binnen die gebiedsdelen (zoals bijvoorbeeld Deijlerweg 10-26 uit 1951) kent een grote homogeniteit. De bebouwing bestaat overwegend uit rijtjes woningen van twee bouwlagen met een kap (veelal zadeldak) evenwijdig aan de straat. Het zijn grondgebonden woningen met voor- en achtertuinten. De bebouwing is grotendeels tot stand gekomen in de periode van 1923 tot begin jaren vijftig.

Aan de Rijksstraatweg is sprake van lintbebouwing. De bebouwing is meer divers in bouwtijd (van 1891 tot begin eenentwintigste eeuw) en hoofdvorm, bovendien is er meer diversiteit in functies in vergelijking tot de achterliggende, monofunctionele woonwijk. Behalve wonen zijn er aan de Rijksstraatweg ook woon-werkpanden met detailhandel, horecapanden en bedrijven gevestigd.

Tussen de Deijlerweg en de Rijksstraatweg heeft verdichting plaatsgevonden zowel in de vorm van bedrijfsgebouwen als in de vorm van woonerven, zoals de Daliahof. Anderzijds is er ook een deel groen gebleven en als plantsoen ingericht.

Aan het begin van de Van Zuylen van Nijeveltstraat (tot aan de Santhorstlaan) zet de karakteristiek van de Rijksstraatweg zich door. In het volgende deel (tot aan en rond de Lus) is sprake van villabouw en twee-onder-een-kapwoningen. Vervolgens volgt een deel met twee- en drie-onder-een-kapwoningen en nog noordoostelijker lange geschakelde woningbouw.

Aan de Santhorstlaan en de Zijllaan bevinden zich overwegend twee- en drie-onder-een-kapwoningen uit de jaren twintig.

Ten noorden van de Van Cranenburchlaan bevindt zich strokenbouw van na 1960, net als ten noordwesten van de Fabritiuslaan, zoals bijvoorbeeld de vier bouwlagen hoge flat uit 1968 aan de Hofcampweg 46-100. De hoogte van deze bebouwing verschilt, maar doorgaans zijn de stroken afgesloten met een zadeldak, met uitzondering van enkele hoge flatgebouwen, zoals aan de Ter Weerlaan. Slechts een paar

projecten zijn afwijkend van vorm en oriëntatie, zoals de bebouwing aan de Hillenaarlaan uit 1975.

De sociaal-culturele bebouwing concentreert zich langs de lijn Zijllaan-Burmanlaan met twee kerken (Messiaskerk en St-Jozefkerk), een school (Wethouder Huibregtsschool) en het politiebureau (Burmanlaan 102). Aan deze 'lijn' lag ook nog de gesloopte Zijllaankerk (Zijllaan 4). Een tweede sociaal-cultureel accent wordt gevormd door het buurtcentrum Deijleroord met het naastgelegen scholencomplex aan de Hofcampweg 3 en Middelweg 31a/33.

Ten noordwesten van de Zijlwatering

Ten noordwesten van de Zijlwatering bestaat de bebouwing overwegend uit strokenbouw in molenwielvorm gerangschikt, van verschillende hoogten en van na 1950 – met uitzondering van het gebied langs de Van Zuylen van Nijeveltstraat en de Haven en de bebouwing van de Oostdorperweg. In deze delen stamt de meeste bebouwing van na 1900 (met uitzondering van Bijdorp (Oostdorperweg 2;4) waarvan de oudste delen van rond 1850 zijn) en van voor de Tweede Wereldoorlog. De bebouwing van in en na de oorlog, zoals Hogerbeetsstraat 2-38 uit 1940 en de Hugo de Grootstraat 37-55 uit 1953, voegt zich in de bebouwingskarakteristiek van de bebouwing van voor die oorlog. De bedrijven rond de haven (aan de Hofcampweg en Van Hallstraat) hebben een andere maat en vorm, net als de bebouwing langs de Starrenburglaan. Wat betreft het wonen heeft het sociale woningbouwproject bij de Prof. Molenaarlaan uit 1971 een uitzonderlijke vorm en ordening.

Karakteristieke bebouwing/beschermde monumenten⁵

Lange Kerkdam 117 is een kleine arbeiderswoning uit 1881, die inmiddels een zeldzaam voorbeeld is van de kleinschalige bebouwing binnen het (oorspronkelijk) agrarische en landelijke karakter van de Rijksstraatweg. Het pand is beeldbepalend gelegen op de hoek Rijksstraatweg-Lange Kerkdam en staat met de nok evenwijdig aan de Lange Kerkdam. Het erf grenst aan het erf van Huize Den Deijl op Rijksstraatweg 390. Het erf wordt aan straatzijde afgesloten door een eenvoudig, ijzeren hekwerk. Het pand bestaat uit één bouwlaag met zadeldak. Deze woning is in februari 2012 in procedure voor de aanwijzing als beeldbepalend pand.

⁵ Gebouwen die in de preselectie uit 2009 in het kader van het GIP zijn opgenomen als nader te onderzoeken panden en objecten voor bescherming als gemeentelijk monument en reeds in procedure gebrachte of beschermde panden.

Het voormalige koetshuis en later café-restaurant Huis Den Deijl op *Rijksstraatweg 390* is in 1891 als bijgebouw van uitspanning 'Den Nieuwen Deijl' gebouwd. Op het moment dat de Nieuwe Deijl verbouwd werd tot garage verplaatste het café-restaurant zich naar het bijgebouw op *Rijksstraatweg 390*, dat daartoe verbouwd werd. Het pand staat vrijstaand en terug ten opzichte van de straat; het hoofdgebouw stond in de rooilijn van de straat. *Rijksstraatweg 390* vormt samen met *Lange Kerkdam 117* de bebouwing langs de noordelijke entree naar de dorpskern. Dit gebouw is in februari 2012 in procedure voor de aanwijzing als gemeentelijk monument.

Het in 1956 door het architectenbureau Van der Laan, Hermans, Van der Eerden en Kirch ontworpen kerkgebouw en pastorie van de r.k. Sint Josephkerk aan de *Van Cranenburchlaan 31* is in de op nationaal niveau vrij zeldzame stijl van de Bossche School ontworpen. Het gebouw bevindt zich binnen de zone 'de groene wig'. De kerk is omringd door straten, waarbij de verbrede Ter Weerlaan aan de zuidoostzijde als een 'parkeerplein' functioneert. Aan de noordwestzijde en de zuidzijde ligt een plantsoenaanleg. De toren is beeldbepalend in de wijk. Deze kerk is in februari 2012 in procedure voor de aanwijzing als gemeentelijk monument.

De Wethouder Huibregtsschool aan de *Burmanlaan 71* uit 1955/'56 van architect C.M. van Moorsel is beschermd als gemeentelijk monument. Het H-vormige schoolgebouw is gebouwd volgens de meest recente inzichten in scholenbouw. Het is beeldbepalend gelegen in de as met de Clematislaan. Het gebouw ligt binnen de zone 'de groene wig' en binnen een plantsoenaanleg die aan de noordwestzijde begrensd wordt door de Zijlwetering. Dit gebouw is gemeentelijk monument.

Het bouwblok uit 1951 aan de *Deijlerweg 10-26* van architect R. van der Heyden is een voorbeeld van Wederopbouwarchitectuur. De negen woningen liggen in één bouwblok dat bestaat uit twee bouwlagen met een zadeldak evenwijdig aan de straat. Voor het blok liggen voortuinen.

Het gasontvangst- en reduceerstation op *het terrein van de gemeentewerf* vormt de laatste herinnering van het gebruik van dit terrein als gasfabriek. Het pand bestaat uit twee bouwlagen met een plat dak en ligt op enkele meters van de Haven. Het pand ligt zeer beeldbepalend aan de Haven.

Het wijkcentrum Deijleroord aan de *Hofcampweg 3* uit 1951 van architect J.W. Blok is gebouwd in opdracht van de Kerkvoogdij der Nederduits Hervormde gemeente. Dit centrum staat zeer beeldbepalend op de hoek Hofcampweg-Fabritiusstraat. Het bestaat uit een hoog opgetrokken volume in de vorm van een zaalkerk. Aan de Fabritiusstraat ligt evenwijdig aan de straat en haaks op het hoofdvolume een lager volume. Beide hebben een zadeldak. Aan de korte zijde aan de Fabritiusstraat is het hoofdvolume versmald, maar loopt het dak (daar ter plaatse door kolommen ondersteund) wel door.

Hofcampweg 71 is een pakhuis met kantoor uit 1907 van architect J. Reeuwijk en is gebouwd als coöperatief maalbedrijf. Het is een van de laatste herinneringen van de bedrijvigheid langs de Haven. Het pand ligt zeer beeldbepalend tussen Haven en Hofcampweg, op slechts enkele meters afstand van de Haven. Het is een breed en langgerekt pand van twee bouwlagen met een zadeldak.

De woningen aan de *Hogerbeetsstraat 2-38* stammen uit 1940 en zijn gebouwd naar ontwerp van architect A. van Essen. Het langgerekte blok van veertien woningen bestaat uit twee bouwlagen met zadeldak en de woningen hebben voortuinen.

Het transformatorhuis annex pompstation uit de jaren twintig van de twintigste eeuw ligt op de hoek *Van Zuylen van Nijveltstraat-Van Oldenbarneveltstraat*. Het staat dichtbij de Zijlwetering en heeft een teruggeschoven positie in de straatbeeld. De woningen aan de Van Oldenbarneveltstraat liggen steeds verder terug ten opzichte van de straat in de richting van het kruispunt, waardoor ze aansluiten op de teruggeschoven positie van dit NUTS-gebouw. Het bestaat uit een bouwlaag met een samengestelde schildkap.

Op de hoek Oostdorperweg-Van Zuylen van Nijveltstraat, *Oostdorperweg 2-4* staat het pand Bijdorp, dat in oorsprong negentiende-eeuws is, en een woonhuis-gedeelte uit 1922 bevat. Huize Bijdorp bestaat uit een groot voorhuis aan de Oostdorperweg van twee bouwlagen met een samengestelde kap en een dwarsbouw (voormalige stalgedeelte) haaks daarop, evenwijdig aan de Van Zuylen van Nijveltstraat. Het pand staat zeer beeldbepalend aan het kruispunt Oostdorperweg-Van Zuylen van Nijveltstraat.

Oostdorperweg 46/46a is een woonhuis met bollenschuur uit 1900. Het woonhuis staat evenwijdig aan de straat, met een voortuin tussen straat en huis, evenwijdig daaraan en erachter staat de bollenschuur.

De bollenschuur is bijna even breed als het huis. Tussen huis en schuur ligt een tuin. Beide hoofdvolumes zijn door aanbouwen minder afleesbaar. Het huis bestaat uit een bouwlaag met mansardekap. De bollenschuur bestaat uit twee bouwlagen met zadeldak.

Oostdorperweg 62 is een woonhuis genaamd Wilhelmina met een bollenschuur uit 1909 en gebouwd naar ontwerp van J.A. Beijersbergen. Het woonhuis staat met een voortuin tussen straat en huis; erachter staat de bollenschuur. De bollenschuur is bijna even breed als het huis. Tussen huis en schuur ligt een erf. Het woonhuis bestaat uit anderhalve bouwlaag met (samengestelde) schildkap. De bollenschuur bestaat uit twee bouwlagen met mansardedak.

Aan de *Papeweg 2* staat het voormalige koetshuis met dienstwoning van de buitenplaats Maritima uit 1911 van de hand van architect G.J. van der Mark. Aan de straat staat een toegangshek. Het pand staat terug ten opzichte van de Papeweg en bestaat uit twee bouwlagen met schilddak.

De woningen aan de *Santhorstlaan 2-16, Santhorstlaan 1-21, en Zijllaan 6-12 en 1-35* zijn van de hand van architect M.E. van der Wall. Het zijn twee- en drie-onder-een-kapwoningen uit 1923 en behoren tot de eerste bebouwing van Deijlroord. Aan de straat staan de oude straatlantaarns. De huizen bestaan uit twee bouwlagen en hebben samengestelde kappen. Er zijn verschillende typen. Alle woningen hebben voortuinen.

De Messiaskerk van architect Ir. J.B. baron van Asbeck aan de *Zijllaan 57* is in 1967 in gebruik genomen. In de aanbouw uit 1996 van architect G. Lankhorst is een roosvenster van de afgebroken Zijllaankerk verwerkt. De stijl van deze kerk is geïnspireerd op het werk van architect Le Corbusier. De kerk ligt markant op de hoek van de Zijlwatering en het Havenkanaal en de toren is met name beeldbepalend in de zichtas van de Havenkade. Doordat het gebouw terugligt ten opzichte van de Zijllaan is er een ruim voorerf.

Op de hoek *Zijlwatering en Havenkanaal*, op het erf van Van Zuylen van Nijeveltstraat 100, staat een hardstenen jachtpaal.

Buitenplaats/landgoederen

In het plangebied bevinden zich de resten van de buitenplaats Maritima (Papeweg 2), namelijk een toegangshek en het koetshuis met bovenwoning uit 1911 van architect G.J. van der Mark. Deze restanten zijn opgenomen op de GIP-lijst.

Beschermd stads- of dorpsgezicht

Het deel aan de overzijde (evenzijde) van de Rijksstraatweg bevindt zich binnen de contouren van het beschermde gezicht Landgoederenzone Wassenaar-Voorschoten-Leidschendam. In dit deelgebied bevond zich de buitenplaats Maritima. Het gebied is beschreven en gewaardeerd als 'gesloten bosstructuur'. Dit is echter nauwelijks van toepassing op dit voornamelijk als verkeersgebied ingerichte plangebied.

Molen

Er liggen geen molens in het plangebied.

5. Advies voor verankering

cultuurhistorische waarden

Via gemeentelijke monumentenverordening
Nader onderzoek om te beoordelen of de panden/
complexen voor actieve bescherming via het instru-
ment van gemeentelijk monument in aanmerking
komen, is aan te bevelen voor:⁶

- Deijlerweg 10-26
- Gemeentewerf/havenstraat, loods (gasontvangst-
en reduceerstation)
- Hofcampweg 3, wijkcentrum Deijleroord (in samen-
hang met scholen Middelweg 31a/33)
- Hofcampweg 71, pakhuis/kantoor
- Hogerbeetsstraat 2-38, woningbouw
- Hoek Van Zuylen van Nijeveltstraat-Van Oldebarne-
veltstraat, NUTS-gebouw
- Oostdorperweg 2-4, boerderij
- Oostdorperweg 46-46a, woonhuis met bollen-
schuur
- Oostdorperweg 62, woonhuis met bollenschuur
- Papeweg 2, koetshuis met bovenwoning en toe-
gangshek
- Santhorstlaan 2-16;1-21, woningbouwcomplex met
Zijllaan 6-12;1-35
- Zijllaan 57, kerk
- Zijlwatering, jachtpaal (hoek havenkanaal)

Via het bestemmingplan: waarde – cultuurhistorie
(WR-C) (dubbelbestemming)

Cultuurhistorie speelt een rol van betekenis voor alle
objecten, terreinen en structuren met cultuurhisto-
rische waarde, zoals in bijlage 1 benoemd en/of op
het kaartbeeld ingetekend en de waarde zou via het
bestemmingsplan verankerd moeten worden. Be-
scherming via Waarde – cultuurhistorie (WR-C) (dub-
belbestemming) is aan te bevelen.

Het is aan te bevelen om voor de hiervoor genoemde

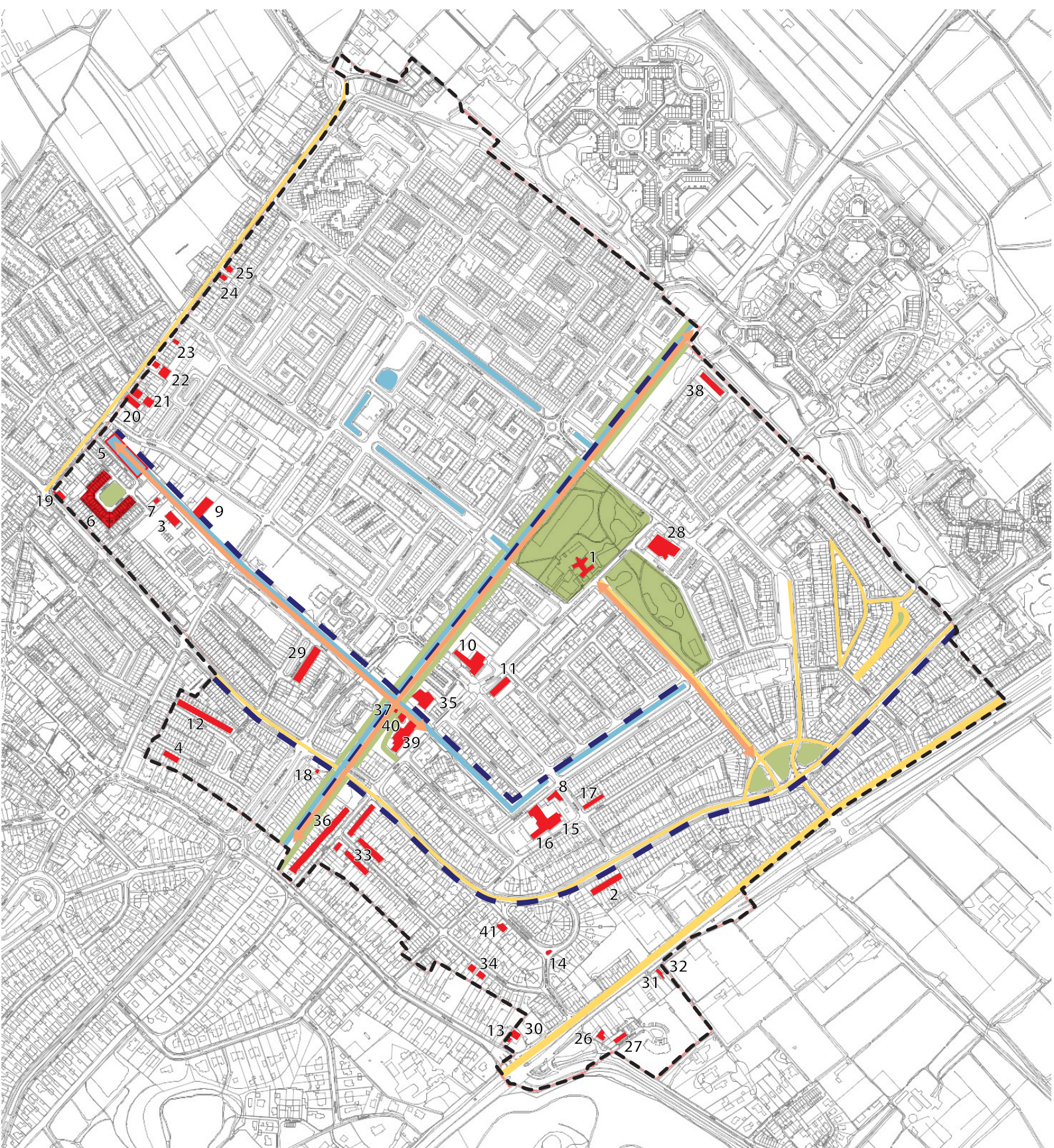
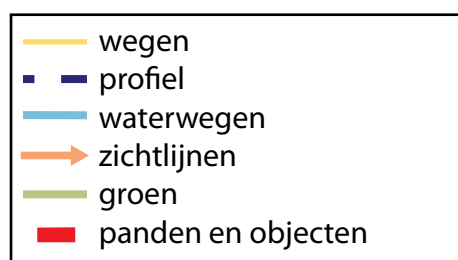
potentiële gemeentelijke monumenten de bestaande
hoofdvorm en afmetingen zoals nok- en goothoogte
als minimale / maximale maten in het bestem-
mingsplan op te nemen; dan wel een beschrijving op
hoofdlijnen waaruit de karakteristiek en de niet aan te
tasten onderdelen duidelijk naar voren komt.

Het is aan te bevelen om in het bestemmingplan de
bebouwingkarakteristiek van twee bouwlagen met
een kap evenwijdig aan de straat, zoals die in de ou-
dere plandelen bestaat, vast te leggen om zodoende
in deze betreffende plandelen de homogeniteit te
behouden.

⁶ Deze aanbeveling is gebaseerd op de quick scan uit 2009, eventueel
aangevuld met resultaten van nader onderzoek uit 2011/2012. Het resul-
taat van dit onderzoek dient een beschrijving met een waardestelling te
zijn op basis waarvan duidelijk wordt wat precies beschermd zou moeten
worden en waarom. Hierbij dienen (totdat ander beleid vastgesteld is) de
vastgestelde, gemeentelijke algemene en specifieke criteria, zoals in het
rapport Baden in Weelde van april 2009 vastgelegd, als uitgangspunt.

BIJLAGE 1

Inventarisatie elementen en terreinen met cultuurhistorische waarde

Overzichtslijst objecten en terreinen met cultuurhistorische waarden

Nummer	straat	huisnummer	naam	categorie	functie	jaar	architect	opmerkingen
1	Burmanlaan	71	Wethouder Huibregtsschool	Sociaal-cultureel	school	1956	Moorsel, C.M. Van	gemeentelijk monument
2	Deijlervweg	10-26		Wonen	geschakeld	1951	Heyden, R. van der	9 woningen met garages
3	Gemeentewerf	onbekend		Handel/industrie	loods	1900		relatie met Haven, behoud karakteristiek, voorm. Gasfabriek
4	Grootstraat, Hugo de	39-47		Wonen	geschakeld	1953	Bontenbal, A.	
5	Haven	nvt			structuur			nader onderzoek wijze van beschermen en omvang
6	Havenplein	2-26;1-27		Wonen	woningbouwcomplex	1930		nr. 1 oorspr. badhuis
7	Havenstraat	32;34		Wonen	dubbel woonhuis	1915		hek, relatie haven, behoud karakteristiek haven
8	Hofcampweg	3	wijkcentrum Deyleroord	Sociaal-cultureel	kerkelijk centrum	1951	Blok, J.W.	iov Kerkvoogdij der Nederlands Hervormde gemeente
9	Hofcampweg	71		Handel/industrie	pakhuis/kantoor	1907	Reeuwijk, J.	relatie met Haven, behoud karakteristiek, maalbedrijf
10	Hofcampweg	102		Bestuur/overheid	politiebureau	1969	Hornstra, J.J.	
11	Hofcampweg	46-100		Wonen	flat	1968	Manen, D.T.	
12	Hogerbeetsstraat	2-38		Wonen	geschakeld	1940	Essen, A. van	gespiegeld ontwerp 2-14 en 26-38 zijn gelijk, incl. Erfafscheiding met hekwerk; in procedure voor sloop / aanwijzingsprocedure
13	Lange Kerkdam	117		Wonen	arbeiderswoning	1881		beeldbepalend pand
14	Lus, de	ong.	Bevrijdingsmonument	Straatmeubilair	gedenkteken	1947	Bontenbal, A.	cultuurhistorische waarde
15	Middelweg	31a		Sociaal-cultureel	school	1960	Hornstra, J.J. en Boudewijns	relatie wijkcentrum Hofcampweg 3, kunstwerk bij ingang
16	Middelweg	33		Sociaal-cultureel	school	1960	Hornstra, J.J. en Boudewijns	relatie wijkcentrum Hofcampweg 3, kunstwerk bij ingang
17	Middelweg	35-47		Wonen	geschakeld	1952	Boosman, J.J.R.	basiskwaliteit, ligging, relatie school nr 31a en wijkcentrum
18	Oldenbarneveldtsweg, van	onbekend		Handel/industrie	transformatorhuisje	1925		hoek Van Zuylen van Nyeveltstraat
19	Oostdorperweg	2-4	Bijldorp	Agrarisch		1850		woonhuis uit 1922, hoekligging, bouw- en cultuurhistorie no
20	Oostdorperweg	40		Agrarisch		1916		
21	Oostdorperweg	46-46a		Agrarisch	woonhuis met bollsenschuur	1900		bollenschuur, herinnering Agrarisch karakter Oostdorperweg
22	Oostdorperweg	62	Wilhelmina	Agrarisch	woonhuis met bollsenschuur	1909	Beijersbergen, J.A.	bollenschuur, herinnering Agrarisch karakter Oostdorperweg
23	Oostdorperweg	76		Wonen	woonhuis			eenvoudig woonhuis
24	Oostdorperweg	100		Wonen	woonhuis	1934	Sterk, M.G.	woonhuis Paul Citroen 1936 - dood muv onderduikperiode
25	Oostdorperweg	104		Agrarisch	langhuisboerderij			of woonhuis?
26	Papeweg	1		Wonen	woonhuis	1923	Loos, A. van der	beeldbepalend tussen Straatweg en Maritima
27	Papeweg	2	Maritima	Buitenplaats/ bijgebouwen	koetshuis met bovenwoning	1911	Mark, G.J. van der	toegankelijk, oorspronkelijk, hoofdhuis gesloopt
28	Parklaan	28	St.-Jozef	Religieus	kerk (na-oorlogs)	1962	Laan, J.A. van der	reeds in procedure sinds najaar 2008 voor aanwijzing als gemeentelijk monument
29	Pauwstraat, Adriaan	12-36		Wonen	geschakeld	1939		
30	Rijksstraatweg	390	Den Deijl	overig	koetshuis / horeca			in procedure voor sloop / aanwijzingsprocedure gemeentelijk monument
31	Rijksstraatweg	431		Wonen	woonhuis	1919	Remmerswaal, J.J.	muur, garage
32	Rijksstraatweg	433	Anny's Home	Wonen	woonhuis	1915	Ganderheijden, H.J.	
33	Santhorstlaan	2-16;1-21		Wonen	geschakeld ensemble	1923	Wall, M.E. van der	zie Zijlleen 6-12, 1-35
34	Santhorstlaan	62-68		Wonen	geschakeld	1925	Boogaards, P.J.	2 onder 1 kap, hekpijlers
35	Zijlleen	57	Messiaaskerk	Religieus	kerk (na-oorlogs)	1967	Baron van Asbeck, J.B.	
36	Zijlleen	6-12;1-35		Wonen	geschakeld ensemble	1923	Wall, M.E. van der	2 en 3 onder 1 kap, garages
37	Zijlwatering			Straatmeubilair	jachtpaal			hoek Havenkanaal, op terrein scheepswerf, Van Zuylen van Nijvelstraat 100
38	Zuidwijklaan	195 - 229		Wonen	flat	1964	Piets, Jan en Essen, G. van, Architectenburo	hoek Hofcampweg
39	Zuylen van Nijvelstraat, van	100	Princehaven	Handel/industrie	scheepswerf			relatie haven, herinnering aan, nog in bedrijf. Nader onderzoek in relatie tot haven
40	Zuylen van Nijvelstraat, van	100	t ruime sop	Sociaal-cultureel	café bij werf			café, schilderij ca. 1939, onderdeel Wassenaaarse militaire geschiedenis, nader onderzoek in relatie tot haven
41	Zuylen van Nijvelstraat, van	27;29	Mon Repos	Wonen	woonhuis	1926	Lecq, B. van der	hekpijlers, garage

Gebiedsinventarisatie cultuurhistorische waarden Hofcamp

Bijlage 2 Afbeeldingen

1 kaarten

2 historische (lucht)foto's

3 panden en objecten met cultuurhistorische waarde

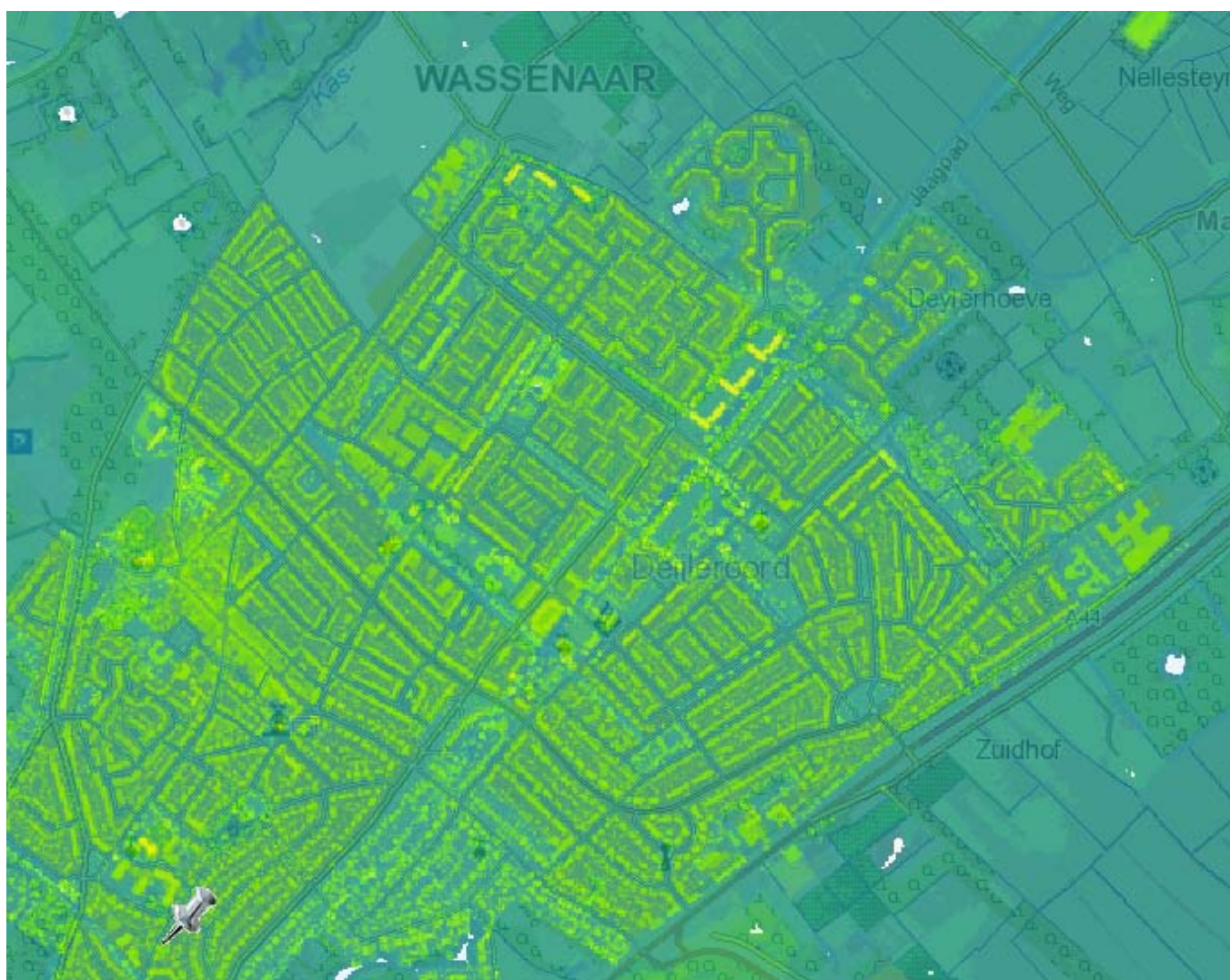
4 foto's huidige situatie 2011/2012

Kaarten

Google Earth afbeelding van Hofcamp.

De AHN-hoogtekaart van Hofcamp (bron: www.ahn.nl).

Fragment van de kaart van het Hoogheemraadschap van Rijnland van Floris Balthasar uit 1615.

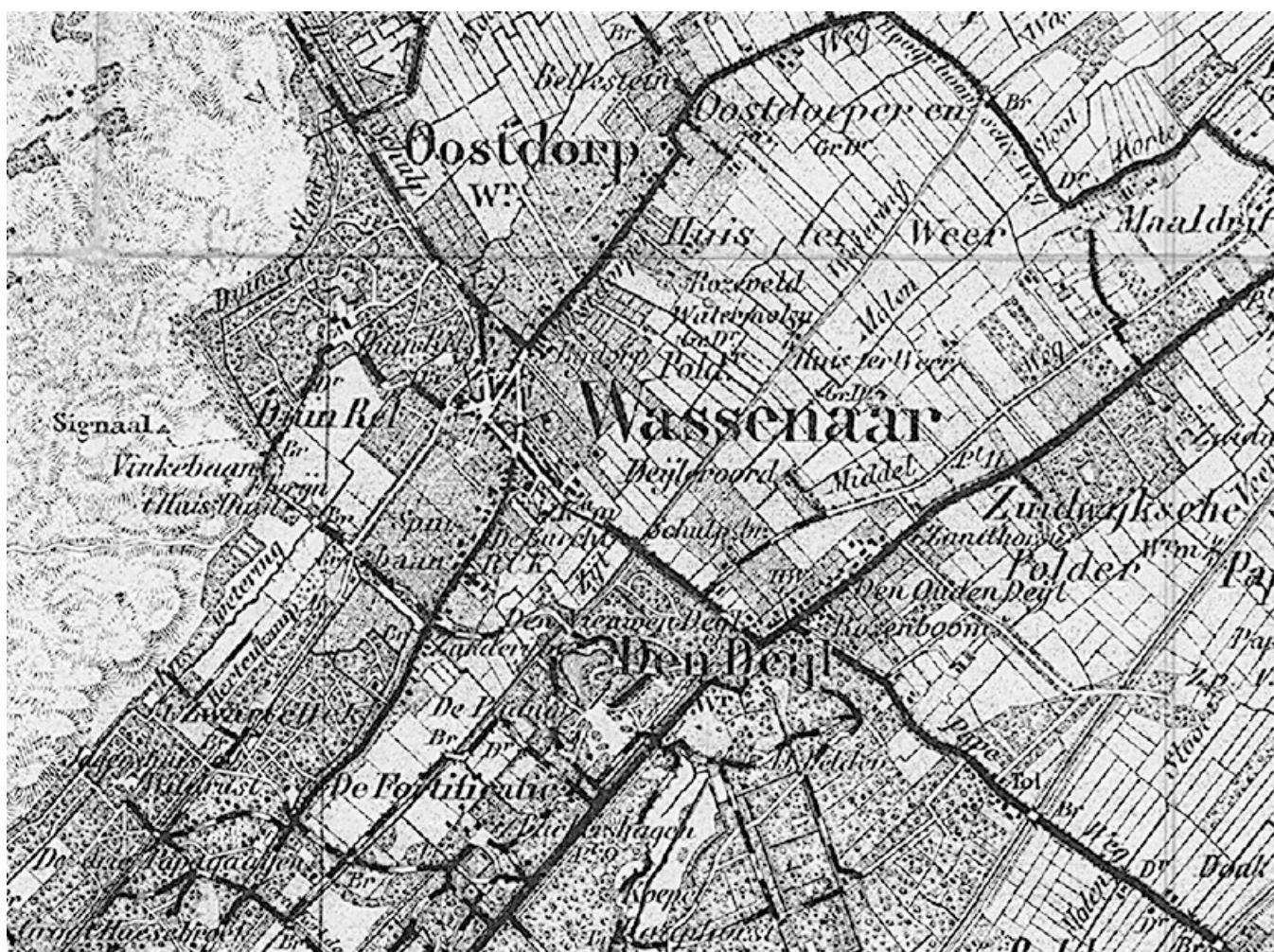
Het kadastrale minuutplan uit 1822.

Gecombineerde afbeelding van de kadastrale minuut en Google Earth.

Topografische kaart uit 1903 naar gegevens van militaire verkenningen van 1888.

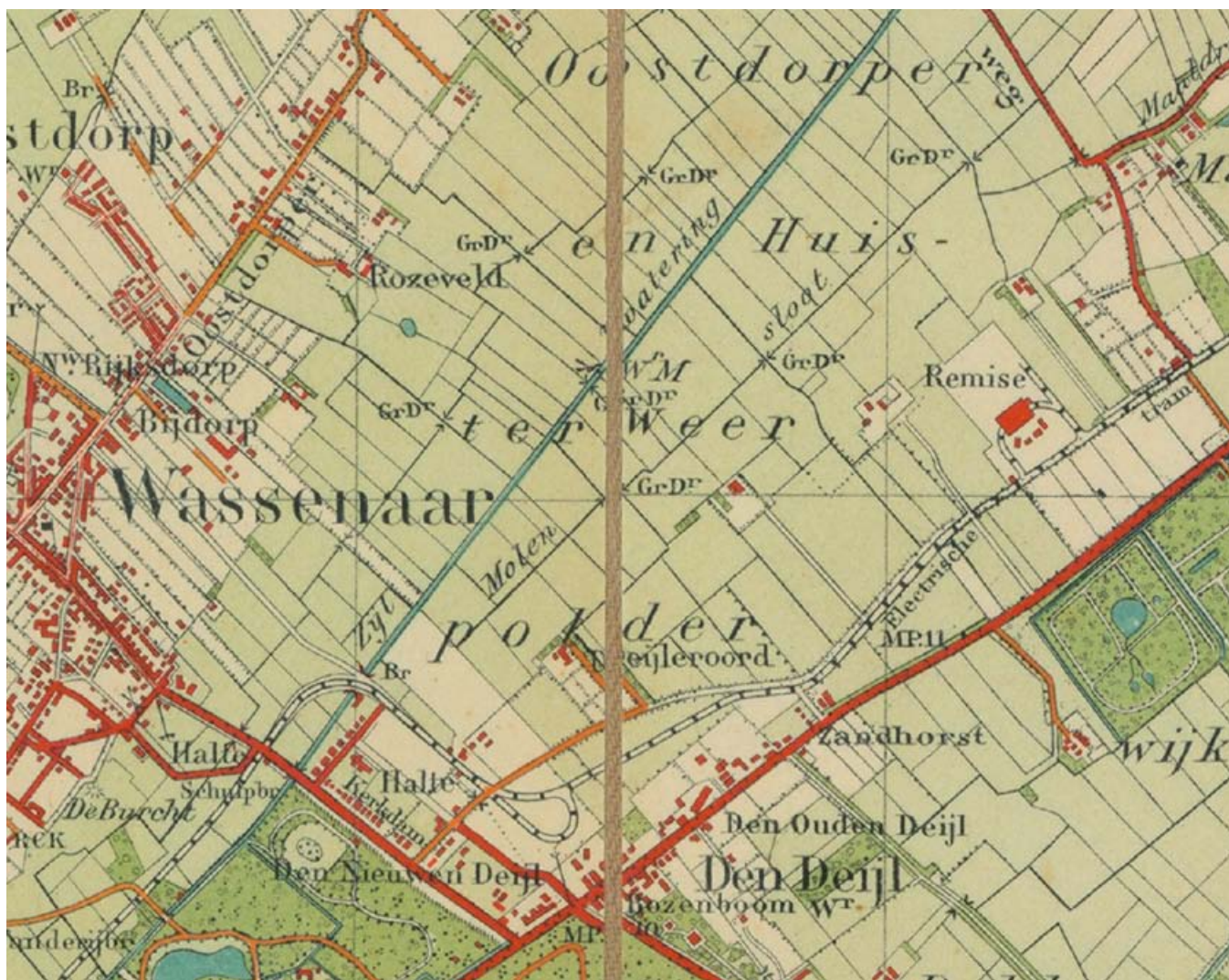
Topografische kaart uit 1920.

Uitbreidingsplan (uitsnede) van J. Mutters uit 1923 (bron: GAW)

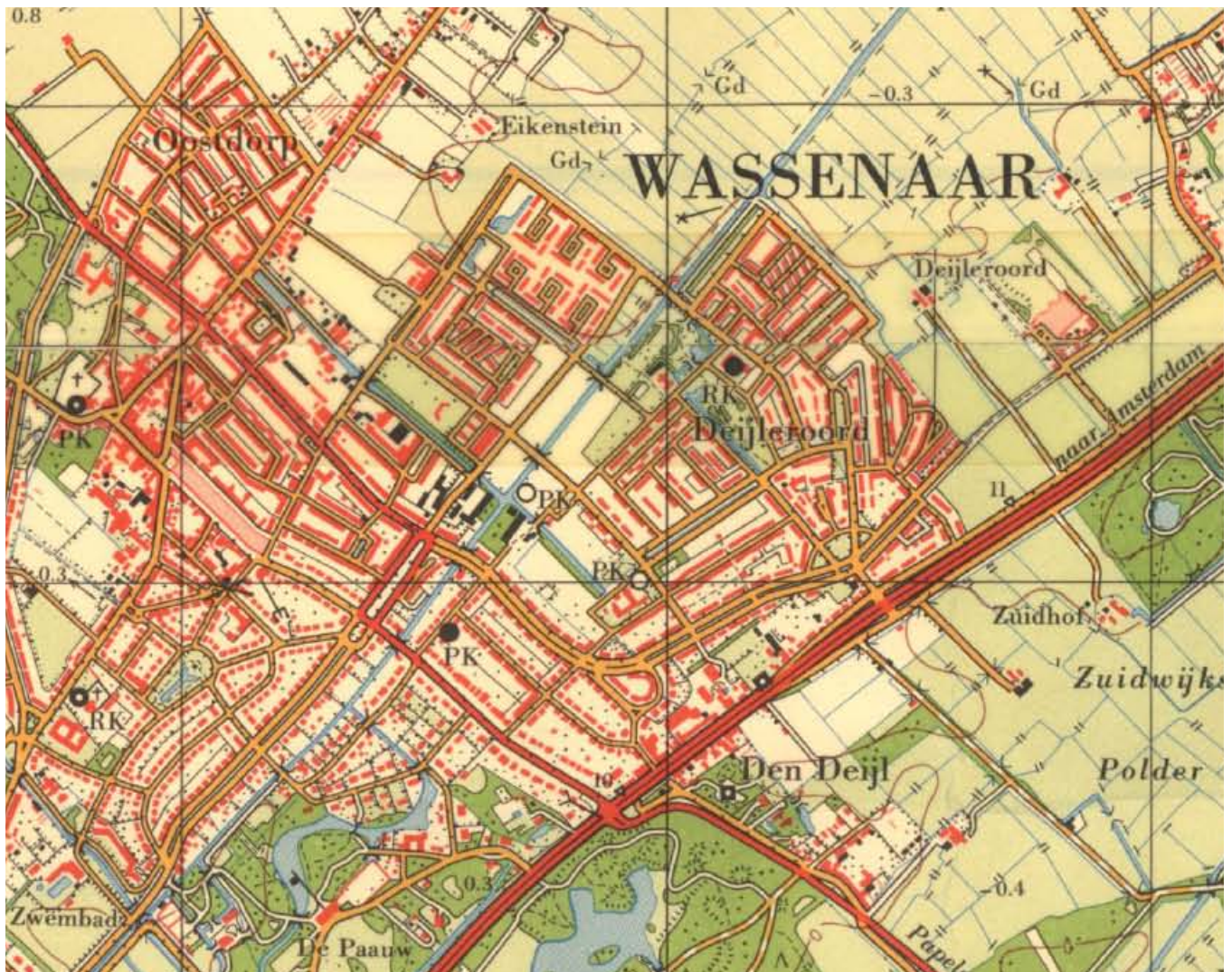
Uitbreidingsplan van Mutters gecombineerd met Google Earth.

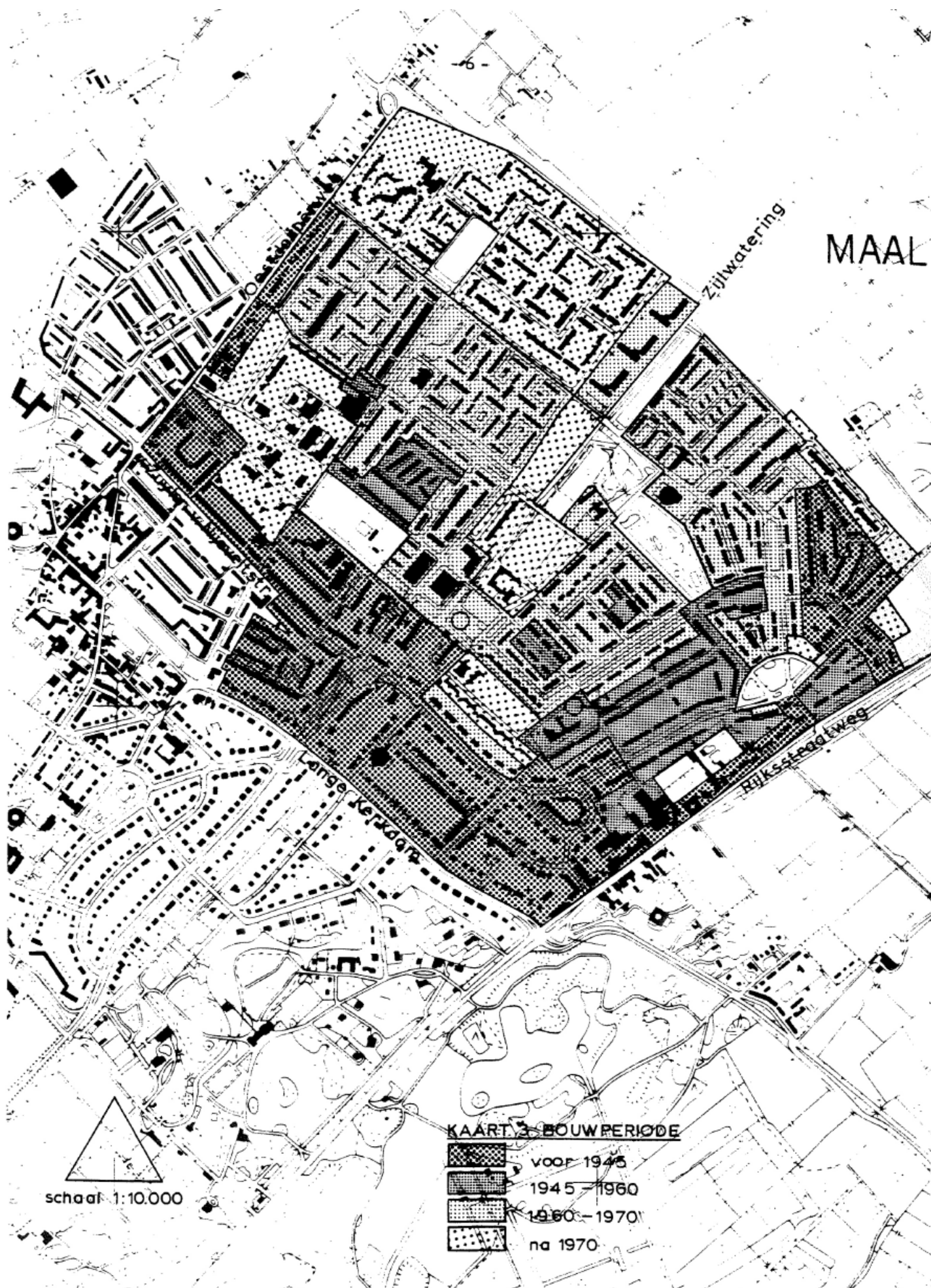
Topografische kaart uit 1924 (herziening 1923).

Topografische kaart uit 1946.

Topografische kaart uit 1966

Kaart met de bouwperiodes van Hofcamp (bron: bestemmingsplan).

Kaart 4a Provinciale landschappen (behorend bij artikel 6)

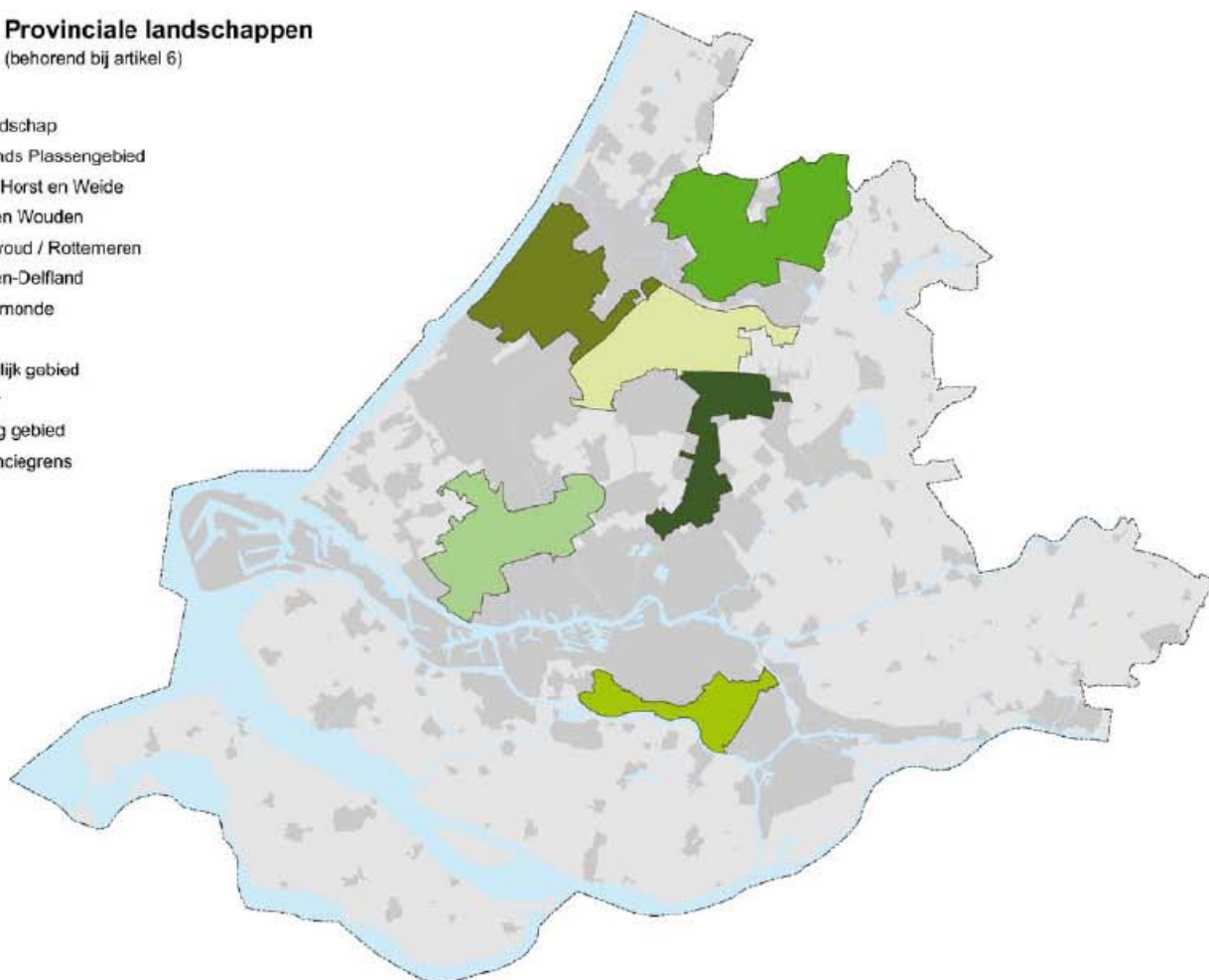
Legenda

Provinciaal landschap

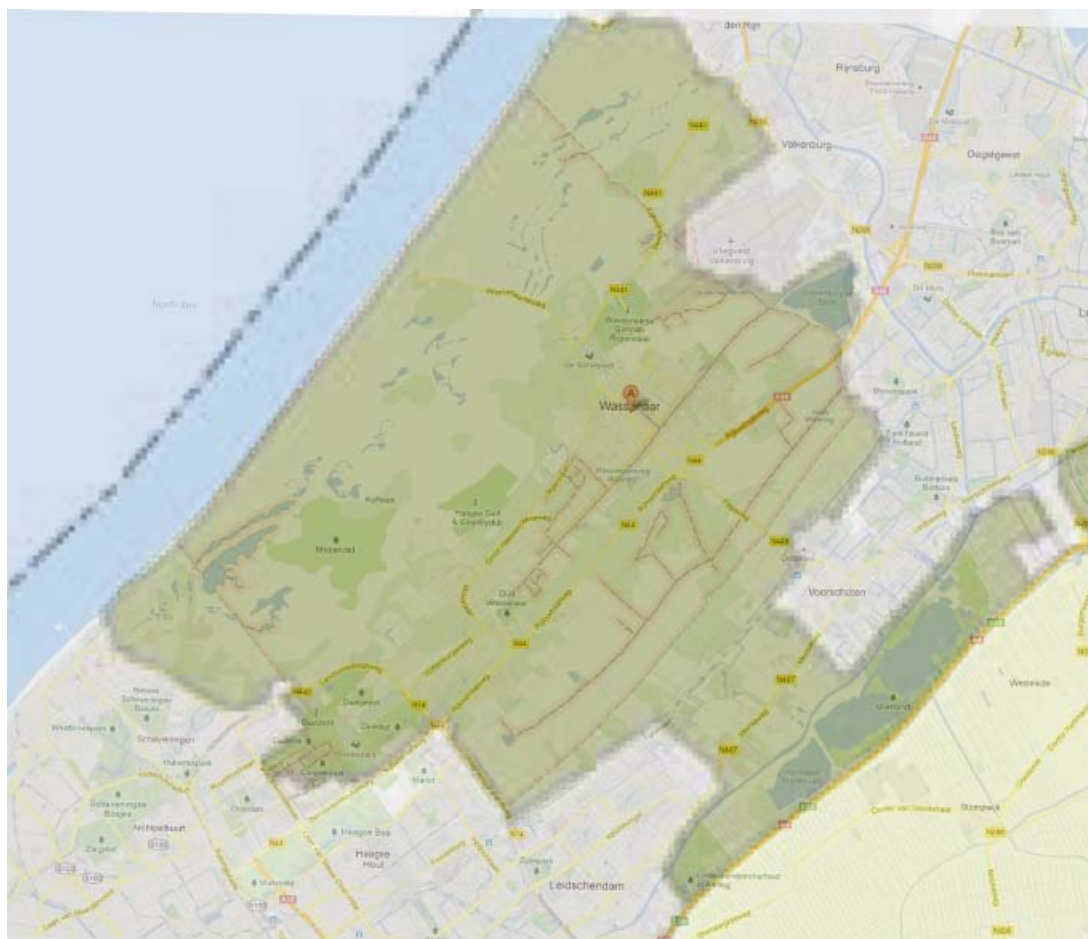
- Hollands Plassengebied
- Duin, Horst en Weide
- Wijk en Wouden
- Bentwoud / Rottemeren
- Midden-Delfland
- IJsselmonde

Overig

- Siedelijk gebied
- Water
- Overig gebied
- Provinciegrens

Kaart provinciaal landschap Duin Horst en Weide (bron: Verordening ruimte).

Begrenzing Belvederegebied Duin Horst en Weide.

Historische (lucht)foto's

Havenkade met Havenkanaal, links de gashouder en in de verte de Oostdorperweg, richting noordwest, 1955 (Bron: GAW 00269)

Havenkanaal, gezien vanaf de kruising met de Zijlwatering, links de achterzijde van huizen aan de Van Zuylen van Nijeveltstraat en huizen aan de Cornelis de Wittstraat, richting noordwest, ca. 1930 (Bron: GAW 00270)

Zicht in de verte op de Haven, op de voorgrond gebouwen aan de Hofcampweg, links de gemeentewerf, gezien vanuit het gezondheidscentrum, richting west, ca. 1972 (Bron: GAW 00366)

De renbaan van Prins, ter hoogte van de huidige Paedtslaan met links het Havenkanaal, gezien van het Zwarte pad, met op de achtergrond de gashouder, richting noordwest, ca. 1940 (Bron: GAW 00938)

Stadhoudersplein, gezien vanaf de Messiaskerk, met links zicht op de Havenkade, gashouder en bolgashouder, richting noordwest, februari 1966 (Bron: GAW 01190)

Luchtfoto van rechts de Van Zuylen van Nijeveltstraat met de kruising met de Van Oldenbarneveltweg, met daarachter de Zijllaankerk, in het midden de huidige Wiegmanweg, op de voorgrond de Adriaan Pauwstraat, en links het Havenkanaal met de Havenkade, in de verte De Lus, richting zuidoost, 27 juli 1956 (Bron: GAW 03098)

Woonboten bij de jachtwerf Princehaven, bij de hoek met het Havenkanaal, met links de Messiaskerk en rechts botenhuis en café Moree, 1973 (Bron: GAW 03709)

Roeiers op het droge in de haven bij de Oostdorperweg, met op de achtergrond links de maalderij en rechts de gasfabriek, richting oost, ca. 1920 (Bron: GAW 03727)

Havenkanaal bij de kruising met de Zijlwating, op de achtergrond in de verte het Deijlerhuis en huizen aan de Deijlerweg, richting zuidoost, zomer 1955 (Bron: GAW 05107)

Vorbereidingen voor de bouw van de bolgashouder op de gemeentewerf aan de Havenstraat, 1956 (Bron: GAW 05863)

De eerste gasholder aan de Haven bij de Oostdorperweg, ca. 1915 (Bron: GAW 05941)

Ijspret op het Havenkanaal, met zicht op de gebouwen van de Coöperatieve Vereniging De Samenwerking, 1976 (Bron: GAW 08107)

Voormalige boerderij "Klein Deijleroord", ook wel "Hof van Eeden", vanaf ca. 1930 bewoond door familie Van Eeden, adres Deijlerweg 101/101a, later 127a en Middelweg 10, eind jaren 50 afgebroken, ca. 1958 (Bron: GAW 05106)

Luchtfoto van op de voorgrond de Deijlerweg en daarachter de Narcislaan, Tulpweg, Hyacinthstraat en Crocusstraat, verder naar links daarachter Anemonenweg, Twickelstraat en Ter Weerlaan, geheel rechts boerderij Ter Weer, richting noordwest, 23 september 1967 (Bron: GAW 04359)

De tram op de Deijlerweg, vlak voor de opheffing, najaar 1961 (Bron: GAW 04621)

Luchtfoto van de Deijlerweg, met links de Hofcampweg, met daarachter de Middelweg, de nog onbebouwde Fabritiuslaan, daarachter Van Montfoortlaan en omgeving, vervolgens Burmanlaan en omgeving, richting noordwest, 23 september 1967 (Bron: GAW 05736)

Tramhalte Den Deijl/ De Lus aan de Deijlerweg met rails en bovenleiding van de tram, 1930 (Bron: GAW 07312)

Flats van de woningbouwvereniging St.Willibrordus aan de Van Duivenvoordelaan met links de Van Cranenburchlaan, richting west, 3 december 1969 (Bron: GAW 00009)

Flats aan het einde van de Van Duivenvoordelaan en de Zijlwating, met in de verte zicht op Leiden, richting noordoost, 5 augustus 1973 (Bron: GAW 02978)

Links de Van Cranenburchlaan, rechts van de Zijlwating het terrein waar thans de Van Duivenvoordelaan en het Van Polanenpark gelegen zijn, met zicht op het restant van de Oostdorpermolen (uitgebrand in mei 1940, afgebroken bij het bouwrijp maken van het gebied in 1968) langs de Zijlwating, richting noord, 23 oktober 1967 (Bron: GAW 02988)

Op de voorgrond de Hofcampweg, gezien vanaf de Messiaskerk, met links in de verte de Zijlwating en het restant van de molen, met rechts in de verte de Wethouder Huibregtsschool aan de Burmanlaan, richting noordoost, 1967 (Bron: GAW 02996)

Prentbriefkaart van de Zijlwating met aan de overzijde de achterzijde van huizen aan de Zijllaan en rechts in de verte zicht op de Schulpsbrug in de Lange Kerkdam, richting zuid, 1928 (Bron: GAW 03685)

Zicht vanaf een van de flats aan de Van Duivenvoordelaan over de Van Cranenburchlaan op de wijk Deijlroord, met rechts de Zijlwating en in het midden de Wethouder Huibregtsschool, richting zuid, ca. 1970 (Bron: GAW 11501)

Hoek Lange Kerkdam en Rijksstraatweg met de uitspanning De Nieuwe Deijl, richting noordoost, ca. 1900 (Bron: GAW 01529)

Prentbriefkaart van het hertenkamp binnen De Lus, toen nog keerlus van de tram, met zicht op huizen aan de Van Zuylen van Nijveltstraat, richting west, ca. 1935 (Bron: GAW 00724)

Luchtfoto van De Lus, met links afbuigend de Van Zuylen van Nijveltstraat/ Deijlerweg en meer op de achtergrond de Rijksstraatweg, richting oost, juli 1945 (Bron: GAW 03074)

Rozenplein, gezien vanaf de Clematislaan in de richting van de Rijksstraatweg, met rechts de boerderij Westerhof van de familie Westgeest, die rond 1958 gesloopt is, aan de Rozenweg, en links in de verte de achterzijde van de bebouwing aan de Narcislaan, richting oost, maart 1957 (Bron: GAW 07673)

Rozenweg (hier nog een pad), gezien vanaf de Rijksstraatweg, met rechts de boerderij Westerhof van de familie Westgeest, die rond 1958 gesloopt is, richting noordwest, 1930 (Bron: GAW 01130)

Zwarte Pad, nabij de oude Middelweg, richting zuid, 1952 (Bron: GAW 02091)

Hofcampweg 49a, boerderij Deijleroord, gesloopt om plaats te maken voor woningbouw in 1968 (Bron: GAW)

Middelweg, boerderij van Prins, gesloopt in 1923 om plaats te maken voor de Van Zuylen van Nijeveltstraat en de trambaan.

Oostdorperweg 102, boerderij Roseveld, in de jaren zestig gesloopt (Bron: GAW)

Panden en objecten met cultuurhistorische waarden

Burmanlaan 71 Wethouder Huibregtsschool school

Havenplein 2-26;1-27 woningen

Deijlweg 10 26 woningen

Havenstraat 32;34 woningen

Gemeentewerf/Havenstraat gasontvangst- en reduceerstation

Hofcampweg 3 wijkcentrum Deyleroord

Grootstraat, Hugo de 39-47 woningen

Hofcampweg 71 pakhuis/kantoor

Hofcampweg 102 politiebureau

De Lus, bevrijdingsmonument

Hofcampweg 46-100 woningen

Middelweg 31a school

Hogerbeetsstraat 2-38 woningen

Middelweg 35-47 woningen

Lange Kerkdam 117 woning

Van Oldenbarneveltweg NUTS-gebouw

Oostdorperweg 2,4 Bijdorp boerderij

Oostdorperweg 100 woonhuis

Oostdorperweg 40 boerderij

Oostdorperweg 104 boerderij

Oostdorperweg 62 Wilhelmina woonhuis met bollenschuur

Oostdorperweg 46-46a woonhuis met bollenschuur

Oostdorperweg 76 woonhuis

Papeweg 1 woningen

Papeweg 2 Maritima koetshuis

Rijksstraatweg 431 woning
Rijksstraatweg 433 Anny's Home woning

Parklaan 28 St.-Jozef kerk

Santhorstlaan 2-16;1-21 woningen

Pauwstraat, Adriaan 12-36 woningen

Santhorstlaan 2-16;1-21 woningen

Rijksstraatweg 390 Den Deijl koetshuis/horeca

Santhorstlaan 62-68 woningen

Zijllaan 57 Messiaskerk kerk

Zuylen van Nijveltstraat, van 100 Princehaven
scheepswerf

Zuylen van Nijveltstraat, van 100 t ruime sop café

Zijllaan 6-12;1-35 woningen

Jachtpaal, hoek Zijlwating-Havenkanaal op ter-
rein jachtwerf (Van Zuylen van Nijveltstraat 100).

Zuylen van Nijveltstraat, van 27;29 Mon Repos
woningen

Zuidwijklaan 195 - 229 woningen

Foto's 2011/2012

Anemonenweg, naoorlogse rijtjeswoningen in de typerende karakteristiek van Deijlroord: rijtjeswoningen met voortuinen van twee bouwlagen met zadeldak evenwijdig aan de straat.

Plantsoen aan de Anemonenweg.

De Clematislaan met zicht op de Wethouder Huijbregtsschool.

De Lignestraat, naoorlogse rijtjeswoningen in de typerende karakteristiek van Deijlroord: rijtjeswoningen met voortuinen van twee bouwlagen met zadeldak evenwijdig aan de straat.

Profiel van de Deijlweg met in het midden een groenstrook met laanbeplanting.

Deijlweg met rijtjeswoningen in de typerende karakteristiek van Deijlroord: rijtjeswoningen met voortuinen van twee bouwlagen met zadeldak evenwijdig aan de straat.

De Lus is voor de Tweede Wereldoorlog bebouwd met twee en drie-onder-een-kapwoningen die vormgegeven zijn als villa's. Ook hier de basiskarakteristiek van twee bouwlagen met kap toegepast.

Park aan de Burmanlaan.

Fagelstraat: woningbouw uit de jaren zestig: strokenbouw bestaande uit drie bouwlagen met zadeldak in een groene setting.

Park aan de Parklaan.

Buurtcentrum Deijleroord op de hoek Hofcampweg-Fabritiuslaan.

De plantsoenen van het Rozenplein.

Rozenplein.

De bebouwing langs de Tulpweg behoort tot de vroegste woningbouw naar de plannen van J. Mutters.

Het Zwarte pad.

Vooroorlogse woningbouw langs de Rijksweg, bestaande uit rijtjeswoningen in de typerende karakteristiek: twee bouwlagen met zadeldak evenwijdig aan de straat en ondiepe voortuinen.

Profiel Rijksweg ter hoogte van het tankstation.

Vooroorlogse bebouwing van de Rijksweg.

Rijksweg ter hoogte van nummer 280.

Rijksweg ter hoogte van nummer 312.

Rijksstraatweg ter hoogte van nummer 318.

Rijksstraatweg ter hoogte van nummer 322-324.

De kruising Rijksstraatweg-Lange Kerkdam/Papeweg, februari 2012.

Den Deijl in februari 2012 met links zicht op Lange Kerkdam 117 en rechts het afgetimmerde Rijksstraatweg 390.

Zijlwatering vanaf de De Lignestraat, gezien in noordelijke richting.

Zijlwatering vanaf de De Lignestraat, gezien in zuidelijke richting.

Zijlwatering vanaf de De Lignestraat, op de hoek met een restant van een dwars gelegen vaarsloot.

Zijlwatering, gezien in zuidelijke richting.

Zijlwatering, gezien in zuidelijke richting met links de toren van de Messiaskerk.

Havenkanaal gezien richting de Haven met rechts Hofcampweg 71.

Zijlwatering gezien vanaf de Hofcampweg.

Woningbouw aan de Hillenaarlaan in Deijlroord: afwijkend van de typerende karakteristiek.

Haven.

Hofcampweg 130-248: naoorlogse strokenbouw van drie bouwlagen met kap.

Het Havenkanaal ter hoogte van de Zijllaan met links de scheepswerf.

Luzacstraat in Hofcamp, naoorlogse woningen in twee bouwlagen en zadeldak evenwijdig aan de straat en voorzien van voortuinen.

Woningbouwproject van de Wassenaarse Bouwstichting uit 1975 aan de Prof. Molenaarlaan: laagbouw in een groene setting.

De vijver van het park op de hoek Starrenburglaan/ Van Cranenburchlaan. De vijver komt al voor op de kadastrale minuut uit het begin van de negentiende eeuw.

Van Heemstraweg in Hofcamp, naoorlogse woningen in twee bouwlagen en zadeldak evenwijdig aan de straat en voorzien van voortuinen.

Straatlantaarns, Zijllaan.

Van Houtenweg in Hofcamp, naoorlogse woningen in twee bouwlagen en zadeldak evenwijdig aan de straat en voorzien van voortuinen.

Straatlantaarns, Zijllaan. Deze lantaarns staan ook op de Santhorstlaan en het eerste deel van de Middeleweg.